

zaterdag

24.03.2012

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Ignace Bossuyt

Mattheuspassie

Nederlandse Bachvereniging
en Jos van Veldhoven

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Nederlandse Bachvereniging

concertmeester I

Sayuri Yamagata

concertmeester II

Anneke van Haaften

eerste viool

Annabelle Ferdinand

Eva Saladin

Wanda Visser

Joanna Huszcza

tweede viool

Foskien Kooistra

Peter Van Boxelaere

Rie Kimura

Hanneke Wierenga

Maite Larburu

altviool

Staas Swierstra

Esther van der Eijk

Deirdre Dowling

cello

Lucia Swarts

Barbara Kernig

contrabas

James Munro

Maria Vahervuo

viola da gamba

Mieneke van der Velden

fluit

Marten Root

Doretthe Janssens

Raquel Martorell Dorta

Natalia Kostina

hobo

Martin Stadler

Peter Frankenberg

Janine Jonker

Lola Soulier

blokfluit

Pieter-Jan Belder

Janine Jonker

fagot

Benny Aghassi

orgel

Bart Naessens

Pieter-Jan Belder

klavecimbel

Menno van Delft

teorbe

Fred Jacobs

sopraan

Lauren Armishaw (Ancilla I,

Uxor Pilati)

Hilde Van Ruymbeke (Ancilla

II)

alt

Barnabás Hegyi

Michaela Riener

tenor

Olivier Rault

Yves van Handenhove

bas

Sebastian Myrus (Pontifex I,

Petrus, Pilatus)

Donald Bentvelsen (Pontifex II,

Judas)

Uitvoerders en programma

Nederlandse Bachvereniging, Kampen

Boys Choir: vocaal & instrumentaal ensemble

Jos van Veldhoven: dirigent

Benjamin Hulett: tenor (evangelist)

Dorothee Miels, Maria Keohane: sopraan

Tim Mead, Pascal Bertin: alt

Benoît Haller, Charles Daniels: tenor

Andreas Wolf, Sebastian Noack: bas

—

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

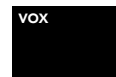
Mattheuspassie, BWV244

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 05.04.2012 tijdens 'In de loge'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Met Nederlandse boventiteling.

Na het concert krijgt u de mogelijkheid om de cd-opname van Bachs *Mattheuspassie* door de Nederlandse Bachvereniging te kopen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

De Mattheuspassie van Johann Sebastian Bach

'Kommt, ihr Töchter, helft mir klagen, sehet!' - 'Wen?' - 'Den Bräutigam!' - 'Seht ihn!' - 'Wie?' - 'Als wie ein Lamm!': 'Komt, dochters, klaagt met mij, ziet!' - 'Wie?' - 'De bruidegom!' - 'Ziet hem!' - 'Hoe?' - 'Als een lam!' ...

Met deze dialoog tussen 'de dochter van Sion', symbool voor een volgeling van Christus, en het gelovige volk begint Bach zijn *Mattheuspassie*, die in Leipzig voor het eerst werd uitgevoerd in 1727. De structuur van het gedicht *Kommt, ihr Töchter* in de vorm van vraag en antwoord inspireerde tot een muzikaal tweegesprek, dat consequent in de passie wordt doorgevoerd onder de vorm van dubbelkorigheid. Die tweedeling geldt zowel voor de vocale als voor de instrumentale bezetting. Het beginkoor is een van Bachs meest indrukwekkende composities: telkens weer imponeert dit klaglied door het evenwicht tussen technisch meesterschap en emotionele diepgang. Als compositie is het een briljante synthese van uiteenlopende stilistische invloeden. Zo verwijst de dubbelkorigheid naar een Venetiaanse, en naderhand in Duitsland, populaire techniek. De contrapuntische uitwerking, waarbij alle partijen evenwaardig zijn, is een erfenis van de Nederlandse polyfonisten. De concerterende aanpak, waarbij orkest en koor interactief dialogeren, was een typische eigentijdse praktijk. Maar hiermee houdt Bachs synthetische vermogen niet op: hij stapelt er nog een toepasselijk koraal bovenop ('O Lamm Gottes unschuldig').

De amateurdichter Picander schreef voor de *Mattheuspassie* zijn functionele poëzie, die uitstekend geschikt was om Christus' lijdensverhaal voor de gelovige toehoorder uit te diepen. Zijn bespiegelingen waren vooral bedoeld als aansporingen om deel te nemen aan de devotie rond het heilsgebeuren. Alle

thema's rond het lijden van Christus verwerkt hij met talrijke onderlinge verbanden. Zo staat Christus' onschuld tegenover de schuld van de mens: de schuldigheid van de mens wordt verbonden met de idee van boete, zoals in de aria 'Buss und Reu'. In 'Aus Liebe will mein Heiland sterben' staat Christus' onvoorwaardelijke liefde in fel contrast met onze zwakheid en zondigheid. Aan deze gevarieerde thematiek verbindt Picander een rijke beeldentaal: Christus is de bruidegom, en de ziel of de kerkgemeenschap de bruid die uitziet naar de vereniging. Hij is het lam dat onschuldig naar de slachtbank wordt geleid.

Deze 'poëtische *Betrachtungen*' werkt Bach vaak uit in de tweeledige vorm van een accompagnatorecitatief (een recitatief met kleurrijke instrumentale begeleiding), gevolgd door een aria. Beide zijn telkens voor eenzelfde vocale en instrumentale bezetting, zodat de samenhang ook muzikaal tot uiting komt. Er zijn talrijke voorbeelden van deze praktijk. Op het Laatste Avondmaal kondigt Christus aan de apostelen zijn afscheid aan. In een accompagnatorecitatief mediteert de sopraan over Christus' woorden: 'Wiewohl mein Herz in Tränen schwimmt'. Twee oboes d'amore, het 'liefdesinstrument', verzinnebeelden de liefde van Christus. De aria 'Ich will dir mein Herze schenken' buigt de smart om in vreugde: Jezus vindt een rustplaats in het hart van de gelovige. Jezus' stilzwijgen na de beschuldiging door twee valse getuigen wordt becommentarieerd in een recitatief-aria-duo voor tenor en viola da gamba: 'Mein Jesus schweigt' en 'Geduld!' Ook voor de gelovige christen zijn zwijgen en geduld inherent aan het dragen van het lijden, naar Christus' voorbeeld. Na de kruisiging van Christus reflecteert de altstem in een recitatief met twee oboes da caccia over de vloek van Golgotha, de plaats waar Jezus

werd gekruisigd: 'Ach Golgotha, unsel'ges Golgotha'. De aansluitende aria 'Sehet, Jesus hat die Hand uns zu fassen ausgespannt' is een vertroostend wiegelied. De sopraan bezingt de geborgenheid bij Christus, die op het kruis zijn armen spreidt om ons op te nemen.

Al deze commentaren dienen om Jezus' gevangenneming en kruisiging te actualiseren. De kern van de compositie is echter het passieverhaal van de evangelist Mattheus zelf, het woord Gods. Het wordt muzikaal dan ook als een verhaal vertolkt: als *recitativo secco*, recitatief alleen begeleid door basso continuo. In dit geval gaat het om een tenorrecitatief, de stem van de evangelist. De gesproken woorden van de afzonderlijke personages (Jezus, Pilatus, Petrus, Judas, de hogepriester) worden op dezelfde manier vertolkt door solostemmen. Het koor treedt op als woordvoerder van de groepen (Christus' leerlingen, zijn tegenstanders, de soldaten). De woorden van Christus worden speciaal beklemtoond door strijkers toe te voegen, die als een soort aureool zijn uitspraken muzikaal omkleden, behalve op één plaats, wanneer Jezus zijn verlatenheid uitroept op het kruis: 'Eli, lama asabthani' ('God, waarom hebt gij mij verlaten?'). Daar pauzeren de strijkers. De tussengevoegde koralen, de liederen van de gelovige gemeenschap, zijn uitingen van meevoelen met Christus' lijden en dood, als actualisering in een ruimere sociale context. Sterk met de passie verbonden is de melodie van 'O Haupt voll Blut und Wunden'. Dit koraal doordringt de *Mattheuspassie* als een soort leidmotief: het verschijnt vijfmaal, telkens met een andere strofe. Heel toepasselijk verschijnt de eerste strofe, op de tekst 'O Haupt voll Blut und Wunden', als commentaar na de doornkroning en de bespottung van Christus.

Zoals in het beginkoor past Bach ook in andere delen een combinatietechniek toe, vooral in functie van de dramatisering van het lijdensverhaal. Een frappant voorbeeld is de tussenkomst van het koor tijdens de aria 'So ist mein Jesus nun gefangen', een duet voor sopraan en alt: met pathetische uitroepen als 'Lasst ihn!', 'Haltet!', 'Bindet nicht!' willen Jezus' volgelingen als het ware ingrijpen in het gebeuren. Deze aria met koor mondt uit in een ware operascène, waar bij de gevangenneming van Christus donder, bliksem en vuur worden aangeropen: 'Sind Blitze und Donner'.

Voor de toonschilderende en emotionele duiding van de tekst haalt Bach het volledige arsenaal van muzikaal-retorische middelen boven, die hij bijzonder efficiënt en variabel aanwendt. De tekstinterpretatie moet immers de betrokkenheid van de gelovige bij de heilsgeschiedenis stimuleren: Christus' lijden en dood als verlossende daad voor de mensheid. Jaarlijks gebeurt weer het wonder van de inleving, van de ontroering, van de diepste esthetische ervaring – wonderlijk, omdat dit telkens weer plaatsgrijpt los van om het even welke religieuze overtuiging of doctrine.

Ignace Bossuyt

Biografieën

Opgericht in 1921, met het oog op een jaarlijkse uitvoering van de *Mattheuspasie* te Naarden, werd de Nederlandse Bachvereniging het eerste ensemble voor oude muziek in Nederland. Vandaag verzorgt het zo'n vijftig concerten per jaar waarin een frisse kijk wordt aangeboden op de diverse muziekstijlen binnen de barok en het classicisme, met als centrale componist Johann Sebastian Bach. Het ensemble speelt in verschillende bezettingen en werkte samen met internationale specialisten als Richard Egarr, Peter Dijkstra, Lars Ulrik Mortensen, Masaaki Suzuki, Konrad Junghänel, Ed Spanjaard en Gustav Leonhardt. Er wordt ook aandacht besteed aan educatieve projecten waarmee het ensemble reeds in de prijzen viel (onder meer de Euro Media Award).

Jos van Veldhoven studeerde musicologie te Utrecht en directie in Den Haag. Sinds 1983 is hij artistiek leider van de Nederlandse Bachvereniging, waarmee hij wereldwijd optrad en diverse radio-, tv- en cd-opnames maakte. Daarnaast is hij een internationaal gewaardeerd gastdirigent. De laatste jaren trok hij de aandacht met onontgonnen barokrepertoire; vermeldenswaardig zijn oratoria van Telemann en Graun en opera's van Mattheson en Keiser. Met regisseur Dietrich Hilsdorf werkt Van Veldhoven sinds 2001 aan een cyclus geënceneerde Händelatoria. In 2007 werd hij ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw vanwege zijn baanbrekende werk voor de oude muziek.

Tenor Benjamin Hulett studeerde in Oxford. Hij is een veelgevraagd zanger en zijn repertoire omvat een breed scala aan genres. Hij werkt met dirigenten als Philippe Herreweghe, Fabio Biondi en Sir Roger Norrington en vertolkte belangrijke rollen in opera's van Händel, Haydn en Kalitzke. In de toekomst staat onder andere de rol van

Tamino in Mozarts *Die Zauberflöte* op het programma met de Berliner Philharmoniker onder leiding van Sir Simon Rattle.

Het repertoire van de Duitse sopraan Dorothee Miels wordt grotendeels ingevuld door muziek uit de 17e en 18e eeuw. Ze ontwikkelde haar interesse en expertise in deze periode voornamelijk aan de Hochschule für Künste in Bremen bij Elke Holzmann. Daarnaast besteedt ze aandacht aan het liedrepertoire van de 17e eeuw tot nu, met een bijzondere voorliefde voor het laatromantische Franse lied. Miels zingt vaker bij de Nederlandse Bachvereniging, zowel op concerten als op de nieuwste cd van de *Mattheuspasie*.

Het repertoire van de Zweedse sopraan Maria Keohane omvat een veelheid aan muziekstijlen van de barok tot nu, inclusief kamermuziek, opera en oratorium. Ze werkte met diverse bekende musici, zoals de dirigenten Eric Ericson en Roy Goodman, en de baroktrompettist Niklas Eklund. In 2000 ontving ze de prijs voor de beste individuele prestatie op het internationale Van Wassenaer Concours en in 2005 kreeg ze de Deense Reumert Prijs voor haar vertolking van de rol van Armida in Händels *Rinaldo*.

De contratenor Tim Mead volgde zijn zangopleiding aan het King's College in Cambridge en aan het Royal College of Music in Londen, respectievelijk bij Charles Brett en bij Robin Blaze. Zijn indrukwekkende concertparcours bevat titelrollen in opera's van onder meer Händel, Gluck en Monteverdi. Op zijn discografie staan koorwerken van Domenico Scarlatti met het Choir of King's College, en Händels *Solomon* met het Festspielorchester Göttingen onder leiding van Nicholas McGegan.

Pascal Bertin begon zijn zangcarrière op elfjarige leeftijd bij het Parijse Choeur d'Enfants, waarmee hij als solist over de hele wereld optrad. Nadien zong hij als contratenor bij verschillende toonaangevende gezelschappen, zoals het Huelgas Ensemble en A Sei Voci, waarmee hij muziek uit de middeleeuwen en renaissance vertolkte. Met de Nederlandse Bachvereniging werkte Bertin al mee aan verschillende concerten, waaronder Bachs *Hohe Messe*.

Tenor Benoît Haller studeerde zowel zang als koor- en orkestdirectie. Al tijdens zijn studie jaren voerden talrijke tournees met vooraanstaande ensembles hem door Europa, Australië, Azië en de VS. Zijn lievelingsrepertoire bestaat uit de passies en cantates van Bach, maar hij zingt ook graag in de grote klassieke en romantische oratoria. In 2001 richtte hij La Chapelle Rhénane op: een ensemble dat zich vooral richt op Duitse en Italiaanse barokmuziek.

Het repertoire van tenor Charles Daniels omvat 1150 jaar: van de 9e eeuw tot heden. Hij studeerde aan het King's College in Cambridge en het Royal College of Music in Londen. Daniels maakte meer dan zestig opnames als solist, met onder meer het Gabrieli Consort, het King's Consort en het Taverner Consort. Hij maakte de afgelopen jaren onder meer indruk in Monteverdi's *Mariavespers* door de Nederlandse Bachvereniging.

Nadat de bas Andreas Wolf in Duitsland al vroeg zijn muzikale opleiding begon, volgde hij masterclasses bij onder meer Thomas Quasthof, Christoph Prégardien en Dietrich Fischer-Dieskau. Zijn operadebuut maakte hij in Monteverdi's *L'Orfeo* onder leiding van René Jacobs. Samen met Les Arts Florissants

onder leiding van William Christie trad hij in de meest prestigieuze concertzalen op, onder andere in de rol van Aeneas in Purcells *Dido and Aeneas*.

De bariton Sebastian Noack studeerde onder andere bij Dietrich Fischer-Dieskau. Hij won de eerste prijs tijdens de Bundeswettbewerb Gesang en sindsdien werkte hij samen met dirigenten als Marcus Creed, Gustav Leonhardt en Helmuth Rilling. Samen met pianist Manuel Lange richtte hij de Konzertreihe Meisterlied in Berlijn op. In 2011 debuteerde hij als Kurwenal in Wagners *Tristan und Isolde* bij het Deutsches Nationaltheater Weimar, onder leiding van Stefan Solym.

Het Kampen Boys Choir, samengesteld uit zo'n achttien jongens en veertien mannen, bestaat sinds september 2002 en staat onder leiding van Bouwe Dijkstra. Het maakt deel uit van de Jongenskoorschool Kampen die in het najaar van 2000 is opgericht met als doel een jongenskoor te vormen naar het Engelse voorbeeld. In al zijn facetten kiest het koor voor een muzikale aanpak die bij Engelse jongenskoren leidt tot het beroemde hoge niveau van musiceren. In 2006 trad het Kampen Boys Choir voor het eerst op met de Nederlandse Bachvereniging.

Sint-Donaas, 1696. Detail van een schilderij van Jan Baptist van Meunincxhove.

za 21.04.12 - zo 22.04.12 / Concertgebouw
CLEMENS 500

Jacobus Clemens non Papa (ca.1510-15–ca.1555/6) was een van de meest productieve en begaafde polyfonisten uit de 16e eeuw. In 2012 wordt zijn 500e verjaardag gevierd in onder meer Diksmuide, Ieper en Brugge, enkele van de steden waar hij in de loop van zijn leven halt hield. Reden genoeg om een weekend te wijden aan deze priester en bon vivant, met concerten van Capilla Flamenca en Cappella Pratensis.

Masaaki Suzuki © Marco Borggreve

za 02.06.12 / 20.00 / Concertzaal
**Magnificat! / Bach Collegium Japan
& Masaaki Suzuki**

Hoog bezoek in het Concertgebouw! Masaaki Suzuki treedt met zijn Bach Collegium Japan en vijf uitgelezen solisten voor het voetlicht in enkele kroonjuwelen uit het oeuvre van Johann Sebastian Bach. Het *Magnificat* en de indringende cantates *Ich hatte viel Bekümmernis* en *Bekennen will ich seiner Namen* blijven onweerstaanbare iconen uit de barokperiode.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

Interparking
1300 parkeerplaatsen 'eerste rang'

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34
BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS
REGIO VAN BRUSSEL

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DeMorgen
een open poort naar meer

Knack

Klara

COBRA
be

FOCUS | WTV